

Dødsfall SSHF - håndtering

Dokumentplassering:

I.2.5-4

Godkjent dato:

17.10.2025

Gyldig til:

17.10.2027

Sist endret:

30.12.2025

Revisjon:

9.02

Foretaksnivå/Generelle prosedyrer/Livets avslutning

ENDRINGER FRA FORRIGE VERSJON: Lagt inn lenker til prosedyre om stell av den døde ved covid-19

HENSIKT

Sikre at pasienter som dør ved SSHF blir ivaretatt med verdighet og respekt, og kvalitetssikre en felles håndtering av den døde og dens pårørende.

MÅLGRUPPE

Retningslinjen gjelder for helsepersonell som har ansvar for å håndtere dødsfall på SSHF.

FREM GANGSMÅTE

Følgende prosedyre omtaler ikke håndtering av døde med smitte.

Umiddelbart etter dødsfall (1)	<ul style="list-style-type: none"> • Noter klokkeslettet for når pasienten døde • Meld fra til lege, som skal bekrefte dødsfallet og fyller ut de nødvendige papirer (2) • Kontakt pårørende hvis de ikke allerede er til stede eller annen avtale foreligger. Ved forventet dødsfall kan sykepleier informere pårørende, ved dødsfall som ikke er forventet, skal lege informere pårørende. Det dokumenteres i DIPS at informasjon er gitt og hvem som har gitt informasjonen til pårørende. • Rydd pasientrommet, luft godt og skru av varme • Avklar om det skal tas spesielle hensyn relatert til religion/livssyn Ulike religioner, tro og livssyn. Ta kontakt med prestetjenesten, vakttilf: 94864239 ved behov, de kan også formidle kontakt med andre tro og livssynssamfunn. • Merk døren til rommet med et egnet skilt, for å sikre unødig tilgang • Fjern medisinsk teknisk utstyr i rommet og skru av evt. O2-tilførsel • Legg den døde flatt på ryggen med en liten pute under hodet • Tørk rundt munnen, sett inn tannproteser • Støtt eventuelt opp ved hjelp av hakestøtte • Lukk øynene forsiktig. Ved behov kan øynene holdes lukket med fuktige kompresser • På Lindrende enhet: Ved forventet dødsfall etter kl 22.30 skal ikke lege kontaktes før neste dag.
Ved unaturlig dødsfall (1)	<ul style="list-style-type: none"> • Noter klokkeslett pasienten døde • Kontakt lege straks (2) • Dersom det er grunn til å tro at dødsfallet skyldes feil ved undersøkelse, behandling eller skade, har lege plikt til å underrette politiet snarest mulig (2,3) • Den døde kan bare flyttes på etter instruks fra politiet • Dersom det er mistanke om feil på medisinsk teknisk utstyr er årsak til dødsfallet, skal ikke utstyret eller tilhørende engangsutstyr fjernes. Medisinsk teknisk avdeling skal varsles • Dødsfallet skal meldes til Statens Helsetilsyn (4) • Ansvarlig lege gir retningslinjer for hvordan man skal forholde seg videre

 Utarbeidet av:
Fagråd sykepleie

 Fagansvarlig:
Agno Ødegaard, Maja Hareide Holt

 Verifisert av:

 Godkjent av:
Susanne Miriam Sørensen Hernes

 Dok.nr:
D40962

Dokument-id:
I.2.5-4Utarbeidet av:
Fagråd sykepleieFagansvarlig:
Agno Ødegaard, Maja
Hareide HoltGodkjent dato:
17.10.2025Godkjent av:
Susanne Miriam Sørensen
HernesRevisjon:
9.02

Foretaksnivå/Generelle prosedyrer/Livets avslutning

- Dersom politiet trenger kopi av dødsmelding, må utskrift av den elektroniske dødsmeldingen oversendes

Ivaretagelse av pårørende (1)**Avklare med pårørende:**

- Om de ønsker å se den døde
- Om de ønsker å være med under stellet
- Om den døde skal ha på seg privat tøy, dette kan også gjøres på et senere tidspunkt av begravelsesbyrået/pårørende
- Om det er ønskelig at den døde skal beholde ring eller smykker på, må det dokumenteres i journal
- Om de ønsker kontakt med sykehusprest eller annen livssynsrepresentant
- Dersom ingen av de pårørende kan – eller ønsker – å ta ansvar for begravelsen, eller avdøde ikke har pårørende er det kommunens plikt til å sørge for gravferden, jf. Gravferdloven §9, femte ledd. <https://lovdata.no/lov/1996-06-07-32/§9>
Avdeling varsler kommunen når aktuelt.
Henvisning kan sendes til sosionom for veiledning.

Når pårørende skal se den døde:

- Pårørende skal gis tilbud om å se den døde, og det må legges til rette for dette. Kan gjøres før eller etter stell
- Sørg for at rommet er ryddig og overflødig utstyr tatt ut
- Hakestøtte kan være på. Om det er brukt hakebind tas dette midlertidig av
- Anvend gjerne hvit duk og elektrisk lys
- Tilby å bli med de pårørende inn til den døde. Avklar om de vil være alene eller ha en fra personalet hos seg
- Det er også mulig å få se den døde etter transport fra avdeling. Kapellet eller et eget visningsrom brukes til dette formålet. Avtale med begravelsesbyrået
- Forbered pårørende før syning

Informasjon til etterlatte

- Identifiser pårørendes behov for informasjon fra helsepersonell (7)
- Utlever etterlattemappe
- Avtal etterlattesamtale etter avdelingens rutiner [Informasjon til etterlatte SSHF](#)
- Ved behov informasjon om [sorggrupper](#)

Barn og unge som etterlatte

- Inkluder barn og unge i sorgen, ikke utelukk dem fra sorgen
- La mindre barn gå inn og ut av sorgen, de kan ofte veksle mellom å være triste og gråte i korte perioder for så å involvere seg i lek latter
- La barna får snakke om tanker og følelser, og for eksempel bruke tegning som en del av sorgbearbeidingen
- Hjelp barna med å skille fantasi og virkelighet; lytt til barna og snakk med dem
- La barna få ta del i det de selv ønsker, for eksempel å de den døde i kisten, eller å være med i begravelsen

Dokument-id:
 I.2.5-4

 Utarbeidet av:
 Fagråd sykepleie

 Fagansvarlig:
 Agno Ødegaard, Maja
 Hareide Holt

 Godkjent dato:
 17.10.2025

 Godkjent av:
 Susanne Miriam Sørensen
 Hernes

 Revisjon:
 9.02

Foretaksnivå/Generelle prosedyrer/Livets avslutning

	<ul style="list-style-type: none"> Gjør det klart for barn og unge at de ikke har ansvar for å gjøre mamma eller pappa glade igjen Ressurs: Snakketøyet.no, Sorggrupper.no <p>Barn som etterlatte kommer nå også inn i helsepersonell loven §10b.</p>
Forberedelser til stell (1)	<ul style="list-style-type: none"> Stellet utføres på pasientens rom og foretas av to personer Det skal legges til rette for at pårørende kan delta i stellet hvis de ønsker det Pacemaker fjernes av lege og leveres til kard.pol. For SSA gjelder egen prosedyre: Forskrift for fjerning av pacemaker på avdøde – SSA LAB
Forslag til utstyr (1)	<p>Noen avdelinger har mospakker. Der det ikke er tilfelle, foreslås følgende utstyr:</p> <p>Generelt:</p> <ul style="list-style-type: none"> stellefrakker hansker hakestøtte kompresser/cellestoff, evt Bleie, papirkladd, evt tamponeringsutstyr sykehusskjorte eller privattøy stikklaken og 2 laken Evt. morsteppe vaskefat vaskekluter (engangs) håndklær neglesaks kam To merkelapper med navnelapp, dødsdato og klokkeslett. Evt. smitteregime noteres på merkelappene og markeres med gul merkelapp Hysing og sikkerhetsnåler til merkelappene skittentøysekk <p>Vurderes:</p> <ul style="list-style-type: none"> bandasjer til sårskift, stomiutstyr, barbersaker
Stell (1)	<ul style="list-style-type: none"> Utfør stellet med respekt og verdighet. Den døde skal se velstelt ut Bruk engangshansker og stellefrakk Ved smitte følges retningslinje for påkledning som er gjeldende for aktuelle smitteregime Sørg for at det er rent utstyr på stomi samt rene bandasjer på alle sår og innstikksteder Fjern utstyr som katetre (urin, svk, pvk), sonder, dren og annet utstyr og sett bandasje på innstikkstedene. (NB! Ikke ved sannsynlig blødning eller når politiet begjærer rettsmedisinsk undersøkelse/ rettslig obduksjon) (2,3) <p>Tilrettelegge stellet sammen med pårørende når det er ønsket:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ta av og deponer ringer og smykker hvis ikke annet er avtalt på forhånd, se kulepunkt for verdisaker

Dokument-id:
 I.2.5-4

 Utarbeidet av:
 Fagråd sykepleie

 Fagansvarlig:
 Agno Ødegaard, Maja
 Hareide Holt

 Godkjent dato:
 17.10.2025

 Godkjent av:
 Susanne Miriam Sørensen
 Hernes

 Revisjon:
 9.02

Foretaksnivå/Generelle prosedyrer/Livets avslutning

	<ul style="list-style-type: none"> Utfør kroppsvask, munnstell, tilse at tannproteser er satt inn, gre håret, stell negler og barbering Ta på sykehuskjorte bak frem der det ikke er andre ønsker om påkledning Legg alltid bleie og papirkladd under setet Legg laken rundt madrassen på vanlig måte, med et stikklaken på langs som fungerer som en løftekladd senere. Legg så et rent laken oppå stikklaken (brukes senere til å pakke inn den døde) Den avdøde skal ligge på ryggen med en liten pute under hodet og dyne over seg Rydd pasientrommet og luft godt Tilrettelegg for evt. syning
Merking av avdøde (1)	<ul style="list-style-type: none"> To personer kontrollerer den avdødes identitet Fest merkelapp med identitet på høyre stortå Brett lakenet inn over hodet og føttene, deretter brettes sidene inn slik at den døde tildekkes Fest brettene på lakenet med sikkerhetsnåler Fest den andre merkelappen med identitet oppå lakenet ved føttene. Dekk til den døde med dyne, evt. morsteppe. Morsteppet må bringes tilbake til avdelingen
Transport (1)	<ul style="list-style-type: none"> Den døde skal være på avdelingen minst 2 timer Meld transport til portørtjenesten etter avdelingens rutiner. Hvis det bare er en portør tilgjengelig, må pleier være med på transport
Opprydding (1)	<ul style="list-style-type: none"> Brukt engangsutstyr kastes i vanlig avfallspose Flergangsutstyr dekontamineres Brukt tøy/tekstiler legges i skittentøysekk og sendes på vask Rommet luftes godt Grundig håndvask Rommet rengjøres på vanlig måte (smittevaskes hvis det var smitteregime)
Verdisaker (1, 8)	<ul style="list-style-type: none"> Alle verdisaker oppbevares i gjenklebet pose med deponeringsskjema som undertegnes av 2 personer og låses inn Utlevering av gjenstander etter avdøde skjer til den som er journalført som nærmeste pårørende. Noter hvilke gjenstander som utleveres med dato og signatur fra mottaker og personell som utleverer. Hvis man er i tvil om den som står oppført som nærmeste pårørende, er rett person å utlevere til, må man be om skifteattest
Syning/minnestund i kapellet	<ul style="list-style-type: none"> Se Prosedyre ved dødsfall SSK kapell. Syning, prehospital død og utlevering til pårørende
Ved annen kulturell / religiøs bakgrunn	<ul style="list-style-type: none"> Kartlegg og vis respekt for pårørendes ønsker og behov Kontakt evt. begravellesbyrå ved spesielle seremonier Kontakt evt. sykehusprest som kan være behjelpelig med å kontakte representanter fra andre trossamfunn/livssyn
Obduksjon (5,6)	<ul style="list-style-type: none"> Lege skal vurdere behov for medisinsk obduksjon etter informert samtykke fra avdøde eller pårørende. Dette skal dokumenteres Ved unaturlig dødsfall kan medisinsk obduksjon ikke settes i gang før politiet har avgjort at det ikke skal gjennomføres en rettsmedisinsk obduksjon

 SØRLANDET SYKEHU		Dødsfall SSHF - håndtering			Side: 5 Av: 5
Dokument-id: I.2.5-4	Utarbeidet av: Fagråd sykepleie	Fagansvarlig: Agno Ødegaard, Maja Hareide Holt	Godkjent dato: 17.10.2025	Godkjent av: Susanne Miriam Sørensen Hernes	Revisjon: 9.02

Foretaksnivå/Generelle prosedyrer/Livets avslutning

Testamentering av legeme (5)	<ul style="list-style-type: none"> • https://www.med.uio.no/imb/tjenester/publikum/testatorordningen/ofte-stilte-sporsmal.html
Pasienter som bor i utlandet	<ul style="list-style-type: none"> • Pårørende må ta kontakt med ambassade eller begravellesbyrå • Døds melding registreres elektronisk. Det er en egen lenke for dette i løsningen (se under neste punkt; «Elektronisk melding om dødsfall og dokumentasjon i DIPS»).
Elektronisk melding av dødsfall og dokumentasjon i DIPS (9)	<ul style="list-style-type: none"> • Elektronisk registrering gjøres i en egen web-løsning. Web-løsningen startes i DIPS via menyvalget «Melding om dødsfall» i Verktøy menyen, eller ved å gå direkte til siden. Se Elektronisk melding av dødsfall og dokumentasjon i DIPS for nærmere beskrivelse. • Fyll ut journaldokument «Dødsfall – Legenotat» i DIPS • Fyll ut «Dødsfall – Attestasjon ved død» i DIPS, og det skal gå kopi til fastlege og begravellesbyrå • Sykepleier registrerer dødsfall i DIPS. Se Elektronisk melding av dødsfall og dokumentasjon i DIPS for nærmere beskrivelse

Kryssreferanser

I.1.1.1-9	Elektronisk melding av dødsfall og dokumentasjon i DIPS
I.2.5-1	Informasjon til etterlatte - retningslinje
I.2.5-3	Obduksjon, retningslinjer for begjæring
I.4-2	Obduksjon - informasjonsfolder fra legeforeningen
I.5.2.4-3	Alvorlige pasienthendelser etter Lov om spesialisthelsetjenesten § 3-3 a - melding og oppfølging
I.5.2.4-6	Straksmelding ved uønskede hendelser
II.ISE.ISE.TRP.2-1	Forskrift for fjerning av pacemaker på avdøde - SSA LAB
II.ISE.ISE.TRP.2-4	Portør oppgaver ved dødsfall SSA/SSK

Referanser

1. Mors – Stell av døde i sykehus. Fagprosedyrer – Helsebiblioteket.no
<https://www.helsebiblioteket.no/fagprosedyrer/ferdige/mors-stell-av-dode-i-sykehus>
2. Forslag om leges melding til politiet om unaturlige dødsfall o.l 2001
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2000-12-21-1378>
3. [Straffeprosessloven kap. 18 § 227 – 228](#)
4. EKWeb: Alvorlige hendelser – varsel til Statens Helsetilsyn etter Lov om Spesialisthelsetjenesten § 3 – 3a
5. [Lov om obduksjon og avgjeving av lik til undervisning og forskning](#)
6. Ek Web: Obduksjon, retningslinje for rekvirering
7. EK Web: Informasjon til etterlatte – retningslinje
8. [Skifteloven §82](#)
9. Ek Web: Elektronisk melding av dødsfall og dokumentasjon i DIPS